

Спеціалізованій вченій раді Д 35.051.01
Львівського національного університету
імені Івана Франка

ВІДГУК

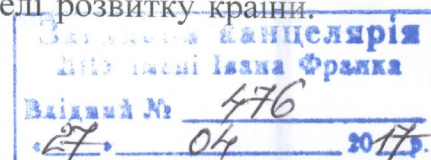
**офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
Варналія Захарія Степановича на дисертаційну роботу
Демчишака Назара Богдановича на тему:
“Фінансове регулювання інноваційної діяльності в Україні”,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Уважне й детальне ознайомлення з дисертацією та авторефератом Н.Б. Демчишака дає змогу сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, особливостей, логічної структури, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки дисертаційної роботи, головні результати якої подані до захисту.

Актуальність обраної теми дослідження

Невід’ємними складовими конкурентоспроможності національної економіки в сучасних умовах є інноваційна спроможність та технологічна готовність. У подальшому роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності тільки зростатиме, оскільки структура світового промислового виробництва змінюватиметься на користь високотехнологічних галузей, зокрема під впливом бурхливого розвитку нанотехнології та генної інженерії з’являться нові виробництва, а екологічні та кліматичні загрози зумовлять активізацію екологічно дбайливої індустрії.

Вибір українським соціумом подальших пріоритетних завдань суспільного поступу, які можуть відображати різні погляди на інтенсивність та масштабність соціально-економічних перетворень, залежить від успішного функціонування фінансової системи держави та регулювання розвитку інноваційної сфери. Ключовим чинником забезпечення захисту національних інтересів й підвищення рівня фінансової безпеки в Україні є зміцнення конкурентоспроможності національної економіки на основі побудови інноваційної моделі розвитку країни.

Вирішення зазначених проблем передбачає необхідність фінансового регулювання інноваційної діяльності на засадах забезпечення наукової обґрунтованості його здійснення, розроблення дієвого інструментарію й стратегічних орієнтирів реалізації.

Світовий, зокрема, європейський досвід доводить, що інноваційна активність у країні залежить не тільки від наявних ресурсів у сфері науки та інновацій, а й від економіки знань, схильності та бажання членів суспільства впроваджувати інновації у різних сферах життя.

Актуальність дисертаційної роботи Н.Б. Демчишака пов'язана із необхідністю адаптувати в умовах сучасних євроінтеграційних викликів наукову методологію до розв'язання існуючих проблем інноваційної активності в Україні із застосуванням інструментів фінансового регулювання. Дисертація містить ґрунтовний аналіз теоретичних надбань і методології сучасної науки в контексті фінансового регулювання та оригінальні пропозиції автора щодо збагачення науково-методичного інструментарію засобами ефективного аналізу й прогнозування результативності фінансового регулювання інноваційної сфери економіки в Україні.

Дисертаційна робота, значною мірою, заповнює прогалини, що утворилися в сфері осмислення ролі держави у регулюванні інноваційних процесів з урахуванням необхідності збалансування інтересів суспільства та приватного капіталу, є системним дослідженням важливої наукової проблеми. Дисертація Демчишака Н.Б. є актуальною як за задумом, так і за поставлених у ній завдань роботою, в якій автор досягає мети науково-теоретичного обґрунтування й розроблення пропозицій щодо удосконалення системи фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні.

***Рівень достовірності й обґрунтованості наукових положень,
висновків і рекомендацій***

Для досягнення поставленої мети автором проведено детальне вивчення, аналіз та узагальнення значного обсягу вітчизняних та зарубіжних наукових

джерел з проблематики фінансового регулювання. Список використаних джерел містить 390 джерел. Це, у свою чергу, дало змогу Н.Б. Демчишаку визначити дискусійні й недостатньо опрацьовані аспекти обраної теми і окреслити новий напрям для власного дослідження. Як наслідок – чітко сформульовані мета, завдання, об'єкт і предмет дисертаційної роботи. Висновки за розділами дисертації логічно пов'язують концептуальні положення підходів до аналізу й удосконалення фінансового регулювання сфери інновацій в Україні.

Розробки автора ґрунтуються на теоретичному фундаменті економічної науки, зокрема положеннях теорій фінансів, управління, державного регулювання, інноваційної діяльності, інституціоналізму та концепції національної інноваційної системи, базуються на широкому використанні загальнонаукових методів пізнання: системного аналізу, статистичного, табличного та графічного аналізу, різновидів економіко-математичного моделювання тощо. Дисертант широко використовує та коректно оцінює опубліковані праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також офіційний і проблемно-дискусійний матеріал з проблем фінансового регулювання інноваційних процесів.

У дисертаційній роботі логічно розкрито поставлені завдання дослідження, що свідчить про досягнення обраної мети й завершеність опрацювання проблеми теоретичного та науково-практичного обґрунтування шляхів підвищення ефективності фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні в умовах глобалізаційних процесів.

Зміст дисертації є достатньо обґрунтованим та достовірним за своїми науковими положеннями, висновками та рекомендаціями. Останні базуються на сучасних досягненнях економічної теорії та її методології, узагальненні та глибокому системному аналізі процесів в національній економіці, сучасних методах наукового пошуку та обґрунтування нових рішень; власних науково-аналітичних розробках автора. Основні результати наукових досліджень, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є складовою науково-дослідної роботи Львівського національного університету імені Івана Франка за темою “Формування фінансового потенціалу національної економіки” (державний

реєстраційний номер 0116U001677), а також науково-дослідної роботи ДВНЗ “Університет банківської справи” “Сучасні напрями та механізми модернізації фінансової системи України” (державний реєстраційний номер 0115U002173).

Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист. Наукові положення, висновки і пропозиції, викладені в дисертації, є належним чином обґрунтованими та достовірними. Достовірність результатів дослідження підтверджують високий рівень теоретичного обґрунтування, а також їхнього впровадження у практику та навчальний процес, апробація на численних науково-практичних конференціях, опубліковані праці у фахових та інших наукових виданнях.

Новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій

У дисертації викладено сукупність теоретико-методологічних положень, висновків і рекомендацій, які містять наукову новизну і свідчать про особистий внесок автора у розвиток теорії та практики фінансового регулювання інноваційних процесів в Україні.

З-поміж основних наукових результатів, які становлять особистий внесок дисертанта, можна виділити такі:

1. Автором сформульовано теоретичну парадигму фінансового регулювання інноваційної діяльності, що ґрунтується на положеннях теорій фінансів, управління, державного регулювання, інноваційної діяльності, інституціоналізму та концепції національної інноваційної системи, яка передбачає розгляд фінансового регулювання інноваційної діяльності як системи, що включає системоутворюючі складові (бюджетне та податкове регулювання), синергія яких спрямована на досягнення максимального ефекту від впливу інструментів фінансового регулювання на інноваційну діяльність, а також виділено ключові інструменти фінансового регулювання інноваційної діяльності (бюджетні інвестиції, бюджетні кредити, державні гарантії, державні субсидії, податкові пільги) (с. 67-70).

2. В роботі обґрунтовано наукові підходи до формування сучасної системи фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні (необхідність розроблення цілісної стратегії фінансового регулювання, узгодженої із загальною стратегією соціально-економічного розвитку держави; завершення формування стабільної нормативно-правової бази, адекватної європейським стандартам; збалансування системи інститутів регулювання; забезпечення процесу координації дій та механізмів комплексного впливу інститутів регулювання на національну інноваційну систему) (с. 157-158).

3. Розроблено структурно-логічну модель стратегії фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні, яка визначає напрями реалізації в межах окремих блоків стратегії (інституційний, науково-технічний, фінансовий, інфраструктурний, євроінтеграційний), інструменти фінансового регулювання; систему відповідальних за розроблення і реалізацію державних інститутів (с. 362-369);

4. В дисертації удосконалено методичні положення щодо моделювання показників результативності фінансового регулювання в національній економіці із використанням множинних регресійних моделей, на основі чого з'ясовано вплив бюджетних інструментів на інноваційну активність підприємств; фундаментальних і прикладних досліджень, зокрема профінансованих із державного та місцевих бюджетів, на показники інноваційної діяльності в Україні, що дає змогу оцінювати й прогнозувати результати від застосування інструментів фінансового регулювання та вносити корективи у стратегічні напрями регулювання інноваційних процесів (с. 291-298).

5. Запропоновано пропозиції щодо структурного збалансування системи фінансового регулювання та підвищення її функціональності в контексті досягнення стратегічних цілей шляхом обґрунтування структурно-функціональної схеми системи фінансового регулювання інноваційної діяльності (с. 75-76).

6. Удосконалено організаційно-методичні підходи до діагностування впливу інструментів фінансового регулювання на стан та динаміку інноваційної й науково-технічної діяльності в розрізі регіонів, сформульовані автором на базі

кластерного аналізу на основі вивчення його територіальної диференціації показників, результатом чого є обґрунтовані пропозиції врахування регіональної специфіки застосування інструментів фінансового регулювання (с. 300-307).

7. Автором запропоновано концепцію моніторингу ефективності фінансового регулювання інноваційної діяльності шляхом обґрунтування доцільності: використання методів економіко-математичного моделювання для оцінки впливу бюджетних та податкових інструментів; нормативно-правового розширення повноважень для державних інститутів в частині реалізації стратегії фінансового регулювання; посилення їх координації у напрямі контролю застосування інструментів фінансового регулювання на засадах публічності та прозорості (с. 373-374)

8. Визначено на основі економіко-математичного моделювання пороговий рівень фінансування наукової й науково-технічної діяльності, з перевищенням якого немає додаткового позитивного ефекту від застосування інструментів регулювання (с. 325-328).

9. Обґрунтовано пропозиції щодо інтенсифікації використання регулюючого потенціалу неформальних інститутів, які передбачають інтеграцію регіонів й їхнього інноваційного потенціалу у єдину інноваційну систему з національною самобутністю й чіткою визначеністю пріоритетів розвитку, а також спрямованість на використання специфіки інноваційної культури, психології й традицій, шляхом трансформації національних особливостей в конкурентні переваги України (с. 104-105).

10. Одержав подальший розвиток методичний інструментарій структурно-функціонального аналізу національної інноваційної системи як об'єкта фінансового регулювання в частині визначення структурних елементів системи (підсистеми генерації знань, виробництва інноваційних продуктів, інноваційної інфраструктури) у контексті з'ясування специфіки взаємозв'язків та існуючої між ними взаємодії, а також обґрунтування залежності дієвості національної інноваційної системи від формальних та неформальних інститутів регулювання (с. 107-134).

Теоретична і практична значущість результатів дослідження

Вагоме місце у роботі займає поглиблене теоретичне осмислення сутнісних характеристик фінансового регулювання, подане автором в ґрунтовному аналізі широкого спектру поглядів, наукової полеміки з відомими вченими. В результаті такої полеміки дисертант, аналізуючи різноманітні погляди щодо тлумачення сутності фінансового регулювання зокрема, як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, виробив власний підхід до визначення таких економічних дефініцій як “фінансове регулювання”, “фінансове регулювання інноваційної діяльності”, “інноваційний потенціал”, “інноваційна безпека” та ін.

На наш погляд, вказані уточнення понять й сформульовані нові підходи до тлумачення їх сутності є науково корисними та збагачують науку новими сучасними уявленнями щодо ролі фінансового регулювання, а також синергетичних ефектів функціонування системи фінансового регулювання у національній економіці України. Водночас, теоретико-методологічна складова роботи виконана автором дисертації науково коректно, логічно, професійно з внесенням відповідних уточнень в понятійний апарат. Теоретико-методичні положення наукового дослідження використовуються у навчальному процесі у Львівському національному університеті імені Івана Франка, а також у Національному університеті “Львівська політехніка”.

Практичне значення роботи Н.Б. Демчишака підтверджується результатами її апробації у відповідності до представлених офіційних документів, що містяться в дисертації і змісті її автореферату. Зокрема, заслуговує схвалення те, що окремі результати дослідження використовуються низкою органів державної влади і управління як на місцевому, так і загальнодержавному рівні, а також приватними структурами.

Повнота висвітлення основних наукових результатів дослідження в опублікованих працях

За темою дисертації у відкритому друці опубліковано 51 наукову працю загальним обсягом 151,46 д.а. (57,35 д.а. належать особисто автору), з них: одноосібна монографія та 1 монографія у співавторстві; 1 підручник та

2 навчальні посібники у співавторстві (усі з грифом МОН України); 30 статей у наукових періодичних виданнях, в тому числі: 28 – у наукових фахових виданнях України (з них 15 – у наукометричних виданнях) та 2 – у зарубіжних; 16 праць – в інших наукових виданнях.

Автореферат написаний згідно з вимогами і повною мірою відображає зміст та головні здобутки автора, у науковому стилі, літературною державною мовою. Зміст автореферату та опублікованих наукових праць повною мірою відображає основні положення та висновки дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та недоліки дисертації

Оцінюючи роботу загалом позитивно, варто відзначити наявні в ній дискусійні положення та деякі недоліки:

По-перше, з методологічної точки зору в дисертаційній роботі не простежується чітке розмежування «двоїстого» підходу до поняття «інноваційна діяльність» як об'єкта фінансового регулювання. На нашу думку, інноваційна діяльність з одного боку – це діяльність, що заснована на реалізації «нових комбінацій» (за Й. Шумпетером), тобто діяльність, заснована на реалізації моделей інноваційного розвитку. А з іншого боку, інноваційна діяльність – це діяльність, результатом якої є інновації (інноваційне підприємництво), тобто, випуск нової продукції, або продукції нової якості.

По-друге, недостатньо аргументованим та дискусійним є твердження здобувача, що «на наш погляд, дослідження інноваційної діяльності та інструментів фінансового регулювання її здійснення в Україні повинно відбуватися на основі використання поняття “сталого розвитку” та “інноваційної моделі соціально-економічного розвитку”» (с. 44). На нашу думку, дослідження фінансового регулювання інноваційної діяльності без сумніву повинно відбуватися на основі використання поняття “інноваційної моделі соціально-економічного розвитку”. А щодо поняття “сталого розвитку” – це спірне питання та недостатньо розкрито в роботі. Зведення цього поняття лише до «...необхідності збалансування між задоволенням сучасних потреб і захистом

інтересів громадян у майбутньому» (с. 45) значно звужує його. У цьому контексті, на наш погляд, основними цілями сталого розвитку є: економічне зростання; охорона навколишнього середовища та соціальна справедливість.

По-третє, в дисертації наголошується на необхідності «гармонізації інтересів держави та суб'єктів ринкових відносин» (с.54), «захисту національних інтересів» (стор. 96,107,134,158,278), «збалансування фінансових інтересів держави та приватного капіталу» (с. 384-385) тощо. Водночас в роботі не розглядаються методологічні засади аналізу національних інтересів, зокрема, фінансових інтересів, не розкривається економічна природа та сутність національних фінансових інтересів, не визначається структуроутворююча функція національного інтересу в узгодженості цілей і потреб фінансово-економічного розвитку, не визначаються чинники балансу інтересів всіх суб'єктів, і головне – не робиться наголос на те, що саме національний фінансовий інтерес є (повинен бути) основою фінансової політики держави, а отже – і основою фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні.

По-четверте, у роботі автор приділяє недостатньо уваги фінансовому забезпеченню діяльності інноваційно орієнтованих суб'єктів господарювання з позицій підвищення рівня інноваційної безпеки країни (с. 250-255). Якість роботи значно б виграла від розкриття теоретичних підходів до обґрунтування обсягів фінансового забезпечення із бюджетів держави й місцевих органів влади в контексті управління безпекою таких суб'єктів. Крім того, доцільним було б врахування впливу інфляції та девальвації національної грошової одиниці на фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств.

По-п'яте, автор на с. 326-328 детально досліджує принцип наукової обґрунтованості з огляду на його значення для формування ефективної системи фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні. Приділивши значну увагу вказаному принципу й вивченню його реалізації на практиці, дисертант не здійснює системної оцінки загальної сукупності пропонованих методологічних принципів фінансового регулювання (с. 95-96), в тому числі принципів, уже сформульованих у наукових працях.

По-шосте, дисертант пропонує на основі власного тлумачення інноваційного потенціалу розглядати концептуальні засади його реалізації на трьох рівнях (макро-, мезо- та мікроекономічному) (с. 351), але у роботі не пояснює свою позицію, а також не достатньо конкретизує напрями реалізації в межах зазначених рівнів. Водночас у дисертації доречно було б обґрунтувати дефініції поняття інноваційного потенціалу на кожному із виділених рівнів, виходячи із сформульованих у підрозділі 1.3 наукових позицій здобувача.

По-сьоме, дисертант приділяє значну увагу впливу чинників глобалізації та інтенсифікації євроінтеграційних процесів після підписання угоди про Асоціацію із ЄС. Разом з тим, в роботі не висвітлено проблемні аспекти інтеграційних процесів та їхній вплив на інноваційну активність та ефективність її фінансового регулювання в Україні у довготерміновій перспективі.

По-восьме, у дисертаційній роботі зустрічаються також певні неточності, суперечливі твердження тощо. Так, зокрема, здобувач майже скрізь використовує поняття «інноваційна модель розвитку економіки» (с.18, 32, 40, 42, 43, 89 тощо). На нашу думку, вірніше буде «модель інноваційного розвитку економіки». Мова ж йде не лише, й не скільки про нову модель розвитку, а про новий розвиток економіки. Також в роботі здобувач велику увагу приділив питанням ролі та значення знань в процесі інноваційного розвитку (с. 25, 30, 78, 100, 106, 109, 115-124, 132, 176, 179, 317, 318 тощо), водночас, поза увагою залишилося актуальне питання сьогодення «економіка знань», як вищий тип розвитку економіки, для якої характерні інформаційне суспільство або суспільство знань. Саме економіка знань є підґрунтям і головною складовою «інноваційної економіки», фундаментальною основою якої є продуктивні знання та якісна змістовна освіта, які обумовлюють спроможність до втілення гуманітарно-інтелектуального капіталу результати виробничої діяльності. Головна відмінність економіки знань від так званої товарної економіки, на нашу думку, полягає у безперервному технологічному оновленні виробництва та самовідтворенні його «знаннєвих» чинників, їх невідчуженні в процесі економічного обміну, швидкому оновленні тощо.

Проте, вказані недоліки не знижують загалом позитивної оцінки теоретичної і практичної значущості опонованої дисертації. Дисертант продемонстрував глибоке розуміння та сприйняття актуальності досліджуваної проблематики. Дисертаційна робота Демчишака Назара Богдановича є кваліфікованою завершеною науковою працею, виконаною автором особисто, характеризується єдністю і логікою викладення, містить науково обґрунтовані теоретичні результати і науково-методичні положення, які є суттєвими для формування ефективної системи фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні як важливої науково-прикладної проблеми забезпечення соціально-економічного розвитку національної економіки. Водночас вони мають безперечну теоретико-методологічну та практичну значущість для реалізації фінансової політики у сучасних умовах.

Загальний висновок

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації, в достатній мірі обґрунтовані і достовірні, оскільки базуються на положеннях сучасної фінансової науки та її методології; глибокому системному аналізу явищ і процесів, які існують впродовж порівняно тривалого періоду часу в національній економіці та в діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання; сучасних методах наукового пошуку; власних науково-аналітичних напрацюваннях.

Для досягнення поставленої мети автором проведено детальне вивчення, аналіз та узагальнення значного обсягу вітчизняних і зарубіжних наукових джерел з проблематики фінансового регулювання інноваційної діяльності. Це дало змогу Н.Б. Демчишаку визначити дискусійні та недостатньо опрацьовані питання з обраної теми і визначити новий напрямок для власного дослідження.

Дисертаційна робота Н.Б. Демчишака на тему “Фінансове регулювання інноваційної діяльності в Україні” є цілісною, логічною, завершеною науковою працею, в якій автор запропонував вирішення важливої науково-прикладної проблеми – обґрунтував теоретико-методологічні основи та стратегічні пріоритети формування системи фінансового регулювання інноваційної діяльності у

національній економіці. Зміст наукового дослідження Н.Б. Демчишака повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Результати досліджень, за якими здобувач захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата наук, на захист поданої на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук дисертації не виносилися. Автореферат дисертації адекватно відображає зміст роботи, містить основні її положення.

Враховуючи зазначене, вважаємо, що за структурою, змістом, обсягом, науковою новизною та оформленням дисертаційна робота “Фінансове регулювання інноваційної діяльності в Україні” відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13 “Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р., а її автор Демчишак Назар Богданович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:
доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри фінансів
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

З.С. ВАРНАЛІЙ

Підпис засвідчує
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
КАРАУЛЬНА Н.
20.04.2017

Відсутні надійшли до спеціаліста
вч. секр. 23.01.2017
Вчений секретар [Signature] 24.04.2017р
[Signature] / [Signature] С.У!